

Jelentős ténynek és üdvözlendő kezdeményezésnek tartom, hogy a Csongrád megyei pártbizottság röviddel a XII. pártkongresszus után az elöljárók között foglalkozik az egyik nagyon fontos és önmagában is igen összetett, szerteágazó kongresszusi témával, a közművelődéssel.

Arra a kérdésre, hogy mi a művelődés helye a mai magyar társadalomban — tisztázott és kézenfekvő a válaszuk: a művelődés a szocialista építómunka szerves része. A művelődés a társadalom életének, fejlődésének nélkülözhetetlen eleme, e folyamat támogatása a politikai, társadalmiszervező tevékenység fontos feladata. A közművelődés ügyének előmozdítása nem valamiféle értelmiségi hobbi, nem azért van szükség rá, hogy az írónak olvasót, a képzőművészeknek nézőt, a zenészeknek hallgatót és a közművelődéssel foglalkozóknak állást szerezzünk. Fontos társadalmi kérdés ez, amely egész építómunkánk előremenetelét segíti.

Nincs olyan lényeges társadalmi probléma, amelynek megoldásában ne lenne szerepe a művelődésnek. Abból indokolt ki, amit gyakran mondunk: a szocializmus az egész nép ügye. Nemcsak a kommunisták építik a szocializmust, és nemcsak a kommunisták számára épül. A szocializmust az egész nép építi az egész nép számára. Felmerül tehát a kérdés: hogyan válhat az egész nép ügyévé a szocializmus építése? Mi ennek az alapvető feltétele? Nyilvánvalóan az, hogy népünk ismerje a világot, a társadalmat, az országot és saját helyzetét. S a megismerésnek különböző formái vannak. Lehet megismerni valamit tanulás révén, az iskolában, lehet tapasztalatok útján. Mindezek mellett a társadalmi önismeret kialakításában és folyamatos formálásában pótolhatatlan szerepe van a közművelődésnek, az irodalomnak, a művészeteknek. Szükség van arra is, hogy a dolgozók megértsék: milyen feladatok állnak előttünk az adott helyzetben, s maguk is részt vegyenek ezek elemzésében, a megoldási módok kidolgozásában, a döntések előkészítésében és meghozatalában, s természetesen a munkában. Ebben is nélkülözhetetlen szerepe van a közművelődésnek. Az ország, a társadalom helyzete attól is függ, hogy milyen a kultúra helyzete.

Társadalmunk mai helyzetét sok szempontból lehet jellemezni. Nem töreksem teljes körű értékelésre, mert ezt megtette pártunk legutóbbi kongresszusa. Emlékeztetek a XI. kongresszuson elfogadott programnyilatkozat legfontosabb megállapítására is: a fő feladat a következő évtizedekben, hogy Magyarországon fejlessz a szocialista társadalmat teremtésünk. Nálunk még nincs fejlett szocialista társadalom, ennek létrehozásán munkálkodunk, ennek meghatározó jegyét szüntelenül erősítjük, gyarapítjuk. Ez jellemző általánosan az ország helyzetét. Milyen követelmények adódnak ebből? A gazdasági életben gyakran szoktak használni azt a kifejezést, hogy jelenlegi feladataink megoldása mindegyiknél minőségi követelményeket támaszt. A minőségi követelményeket nem a mennyiségi növekedéssel szembeállítva emlegetjük, hiszen a jövőben sem lesz közzömből, hogy hány tonna gabonát termel az ország, hány lakás vagy tanterem épül. A minőség gyakori emlegetése elsősorban arra utal, hogy a hazai és a külföldi piac igényeit gazdaságosan előállítható, versenyképes termékekkel kell kielégítenünk.

Bizonyára többen emlékeznek arra a régi jelszóra, hogy „termelj többet, jobban élsz”. Ennek idején ez helyes, mozgató jelszó volt, de ma már történelmileg túlhaladt, nem fejezi ki jelenlegi feladataink lényegét. Napjainkban azt kell mondani, és a gyakorlatban megvalósítani, hogy „termeljünk hatékonyabban, gazdaságosabban, jobb minőségben, és akkor

Óvári Miklós

A közművelődés helyzetéről*

fogunk jobban élni!” Nemcsak a teremben, hanem az elosztásban is jobban figyelembe kell venni a végzett munka minőségét. Az ellátás színvonalát is lehet minőségi tényezőkkel javítani. Nem mindegy, hogy sorba kell-e állni egy üzletben, vagy milyen a választék, milyen a kiszolgálás, milyen a kereskedelem, a szolgáltatások színvonala.

A minőségi munkára azonban nemcsak a gazdaságban van szükség. Meggyőződésem, fejlett szocializmus csak úgy lehet, ha minden munkaterületen megtanulunk jobban, magasabb hatásokkal dolgozni. Mindenre vonatkozó követelmény az igényesebb munka, s ennek érvényesülnie kell a művelődés fejlesztésében is.

Külön szeretnék szólni a gazdaság és a kultúra viszonyáról, mert előfordul, hogy a keitöt különválasztják, esetenként szembe is állítják. Aki gazdasági területen dolgozik, annak valóban rengeteg napi gondja van a munkaerővel, az árákkal, a piaccal, a tervteljesítéssel. Neki az aktuális feladatokat kell megoldania, és sokszor nemigen marad ideje, hogy a jövőre is gondoljon. Pedig a gazdasági vezetők gondolnia kell a jövőre, a jövőt elő kell készíteni; nemcsak a nyersanyagot és a munkaerőt kell beszerezni idejében, hanem gondoskodni szükséges arról is, hogy a dolgozók műveltsége is emelkedjen. Ez a legolcsóbb beruházás, a leggyömböcsözött befektetés. Gazdasági feladataink megoldása elképzelhetetlen kulturális fejlődés nélkül.

Másrészt tapasztalható, hogy a kulturális területen vannak, akik a gazdaságban valamiféle konkurenciát látnak, valamiféle ellenfelet, amely elszívja előlük az életert. A nyári irodalmi vitákban akadtak ilyen megfogalmazások, előfordult olyan is, hogy megpróbálták szembeállítani a népgazdaság fejlesztésére irányuló programunkat a kultúra fejlesztését szolgáló törekvéseinkkel. Kulturális feladatainkat nem lehet elválasztani gazdasági helyzetüktől, tennivalóinktól; se vizsgálni, se megoldani nem lehet őket külön-külön. A kulturális élet, közművelődésünk továbbfejlesztése elképzelhetetlen az ehhez anyagi feltételeket teremtő gazdasági feladatok jó színvonalú megoldása nélkül. Aki szívén viseli a kultúra ügyét Magyarországon, annak elsősorban feladata, kötelessége, hogy tudása legjavát nyújtva elősegítse a gazdasági feladatok megoldását.

Arról beszélünk, hogy a gazdasági életben szigorodnak a feltételek, nehezebbé válik a munka, nőnek a követelmények. Mégsem kell olyan következtetést levonni, hogy emiatt nincs lehetőség a kultúra fejlesztésére, a nehezebb helyzetben nem tehetünk semmit kulturális téren. Ez nem így van. Sokat tehetünk. Nemcsak az ésszerű takarékoságra gondolok, hanem arra is, amit a gazdasági életben úgy mondunk: a keményebb feltételeknek haszna is lehet: hamarabb tanulunk meg szocialista módon hatékonyan gazdálkodni. A helyzet kényszerít erre.

Az említett nehezebb feltételek a kultúra területén is abba az irányba sarkallnak, hogy jobban végezzük a munkát, és céltudatosabban éljünk az adott lehetőségekkel. Hamarabb kikövetelik tőlünk, hogy ne tartsuk el egyformán a jót, a középezt, a rosszat. Ebből az is következik, hogy a jót még inkább támogassuk, mint eddig, a középszerűt kevésbé, a rosszat, a selejtet pedig egyáltalán ne. Ez nemcsak gazdasági szempontból fontos, hanem a kulturális munkának is javára válik. Ez a helyzet rászorít bennünket, hogy bátrab-

ban rostáljunk a kulturális területen is, jobban összpontosítsuk az anyagi eszközöket, megfontoltabban hasznosítsuk a szellemi tőkét, körültekintőbben hangoljuk össze a munkát. A nehezebb gazdasági feltételek között is lehet emelni a közművelődési munka színvonalát. Sőt kell is, mert ez — ha célirányosan, megfelelő fel fogásban történik — kedvezően hat vissza magára a gazdaságra is.

Ideológiai helyzetünkről is a kongresszusi határozatból kiindulva szeretnék szólni. Hangsúlyoztuk, hogy ideológiai helyzetünk a nagy történelmi tények: a felszabadulás, a termelőeszközök köztulajdonba vétele, az ellenforradalmat követő gyors és sikeres konszolidáció, a mezőgazdaság szocialista átszervezése, a gazdaságirányítás reformja határozza meg, illetve döntően befolyásolja.

Tudjuk azonban, hogy nemcsak ez az alapvető hatás érvényesül. Amellett, hogy a nemzetközi méretekben folyó ideológiai harc hazánk határait sem kerüli el, hatnak a szemléletre, valamint a szellemi életre belső problémáink, a fejlődéssel együttjáró ellentmondások, mai gondjaink is. Sokszor magyaráztuk már, milyen okai vannak a bonyolultabb gazdasági helyzetnek, de azt kevésbé, hogy mi a teendő, hogyan tudunk kijutni ebből. A köztudatba még nem vésődött be eléggé, hogy van programunk a nehézségek leküzdésére, a nehezebb, magasabb követelményeket támogató feladatok megoldására.

Az sem tudatosult még a szükséges mértékben, hogy bizonyos, több esztendeje használt fogalmak belső tartalma is változik. Amikor például korábban a gazdasági fejlődésről beszéltünk, mindig hozzátettük a dinamikus jelzőt, és az előrehaladást mennyiségileg, százalékokban fejeztük ki. Ez akkor helyes is volt. Megszoktuk tehát, hogy mindig van fejlődés, és az dinamikus, számokban kifejezhető, főként mennyiségi növekedés. Mai viszonyaink között a gazdasági fejlődés nem feltétlen magasabb százalékokat, mennyiséget jelent, a minőség kerül előtérbe, minőségi fejlődésre van szükség. Ez másfajta mércét és másfajta gondolkodásmódot követel. Az életszínvonalal kapcsolatban az utóbbi évtizedekben megszoktuk: az emelkedés rendszeres, gyors ütemű volt, s kiterjedt a társadalom minden dolgozó osztályára, alapvető rétegére. S ehhez a béremelésen kívül hozzátartoztak a stabil árak is. Most felelősen gondolkodva és tervezve csak azt tudjuk ígérni, hogy megőrizzük a jelenlegi életszínvonalat. Az ország közvéleménye, az emberek nagy többsége ezt megérti és egyre inkább reálisan számol az adott helyzettel és lehetőségekkel. Meggyőződésem ugyanakkor, hogy az életszínvonal emelésének is vannak minőségi tényezői; ezeket jobban fel kell tárnunk. Sokat tehetünk az emberekért úgy is, hogy tovább javítsuk az életkörülményeket, s most főként ez a járható út számunkra.

Megszoktuk a teljes foglalkoztatottságot, a létbiztonságot is. Ez a jövőben is így lesz, kiegészítve azzal, hogy mindenkitől meg kell követelni a fegyelmezett, rendes munkát. S a közérdeknek megfelelően — lehetőleg — mindenkit ott kell foglalkoztatni, ahol felkészültsége, munkája a legjobban hasznosul. Ez ugyanakkor végső soron az érintett egyén érdekével is találkozik. Az egyenlőség fogalmát sem kell elfelejteni, de ennél nemcsak a jogok gyakorlásában, hanem a kötelességek teljesítésében is ki kell fejeződnie. Ki kell terjed-

nie a felelősség közös vállalására, a közös cselekvésre. Megújulásra, változásra van tehát szükség a szemléletben, a gondolkodásban is.

Népünk nagy felelősségtudattal, éretten állja a teherpróbát. Beleértve azt is, hogy tavaly nyáron például fel kellett emelni jelentős mértékben az árakat; meg tudtuk oldani, mert indokolt volt, és meg tudtuk magyarázni. De vannak megmagyarázhatatlan dolgok is: hanyagság, tuynaság, felelőtlenység, igazságérzetet sértő bürokrácia, ami mind szintén hangulatot érintő és befolyásoló tényező. Ezekkel szembe kell néznünk, és a közvélemény erejét szembe kell fordítanunk az ilyen jelenségekkel.

Túltekintve határainkon, az embereket — érdemi, reális válaszokat igénylően — különösen élénken érdekli minden olyan esemény, amely összefügg a béke, a nemzetközi biztonság sorsával. Érthetően foglalkoztatja közvéleményünket, hogyan alakul a lengyelországi helyzet, miért habóruzik egymással Irak és Irán, milyen események játszódnak le a Perzsa-öbölben, mi történik Afganisztánban és a környező térségben, és ezenkívül is sok más aktuális kérdés.

A nemzetközi helyzet, a világ sok bonyolult jelensége láttán, valamint hazai építómunkánk feltételeinek szigorúbbá válása következtében egyeseknél szűk körben elbizonytalanodás is tapasztalható.

A bizonytalansági tényezők közt említem, hogy szűkebb körben van bizonyos „elienzkieskedés” is. Nehezebb helyzetekben mindig akadnak, akik előkelő idegenként mondanak ítéletet, s nem kívánnak részt venni a valódi társadalmi problémák megoldásából. A fejlődő szocialista demokrácia, rendszerünk szilárdsága az ilyenek számára nem teremt kedvező táptalajt, mégis a művelődéspolitikában, közművelődési munkában nagyobb figyelmet kell fordítani ezekre a jelenségekre, mindenekelőtt az előidéző okok megszüntetésére, hatásuk korlátozására. Ez persze nemcsak művelődéspolitikai, hanem gazdasági, szervezési és egyéb teendő is.

A művészeti életben, a kritikában is mutatkozik elbizonytalanodás. Ezen is kell és lehet változtatnunk. Mindenekelőtt úgy és azzal, hogy erősítenünk szükséges a helyes eszmei, politikai orientációt, javítanunk a jelenségek mögé világító, lényegretörő, konstruktív választadást, s fejleszténünk a marxista kritikát. A helyi problémák megoldásában az erőket összefogva, az adottságokat, a lehetőségeket maximálisan kihasználva elsősorban itt, helyben kell segíteni.

Szó esett arról is, hogy a fiatalok egy része éretlenül reagál a problémákra. A magam részéről egyetérték azzal, hogy megértéssel, türelemmel kell lennünk e réteg iránt. De a megértés nem lehet egyetértés a felszínes, téves vagy kiforratlan nézetekkel, a nem kívánatos jelenségekkel. Figyelembe kell venni, hogy ez a nemzedék híján van a problémákban, a bonyolultabb helyzetekben eligazodást segítő személyes tapasztalatoknak és még inkább a történelmi tanulságoknak. Világképük most van kialakulóban. Lényeglátásra, pozitív tulajdonságokra nevelve a fiatalokat, sok szeretettel segíteni kell őket, hogy megtalálják a helyüket az életben. Ebben a Kommunista Ifjúsági Szövetségnek — hivatásánál fogva — megkülönböztetett szerepe van; a megyében működő szervezeteinek ehhez mérten kell részt vállalniuk a feladatokból, a munkából.

A párt és a közművelődés, a kultúra területén dolgozók szövetségesek, ugyanazért a célért dolgoznak, és közös a felelősségük abban, hogy minden fiatal és közöltük az értelmiségi fiatalok az értelmes cselekvés útját válasszák, az idősebb nemzedékek pedig magabiztosan haladjanak tovább ezen az úton.

Vizek tisztasága

A környezetvédők igen nagy figyelmet fordítanak a vizek tisztaságára. Szerencsére az elmúlt években ivóvíz-eredetű megbetegedés nem volt Csongrád megyében. Am ennek ellenére számos olyan gond van, amelylyel a környezetvédőknek számolniuk kell. A zárt szennyvízcsatorna-hálózat hossza csak 18 százaléka a vízvezetéknek. Ezért a települések többsége a csatornahálózat hiánya miatt szikkasztással „vezeti el” a szennyvizet. Így továbbra is számolni lehet a szennyezett vizek környezetromboló hatásával. Eddig csak 9 településen építettek szennyvíztisztító-

ítót és Szegeden is tisztítatlanul kerül a víz a Tiszába.

A felszíni vizek kémiai vizsgálatát az ATIVIZIG, bakteológiai ellenőrzését pedig a KÖJAL végzi. A megfigyelések szerint a Tisza és a Maros szennyezettsége tavaly kisebb mértékben romlott, mint 1978-ban, azonban a fertőzésveszélye egyre fokozottabb.

A megye ipari szennyvizeinek közel háromnegyed részét tisztítják ugyan, de a berendezéseknek a fele nem elegendő hatásokkal üzemel. Húsipari üzem központi víztisztítótelepre vezetett szennyvizeit, és ez a „jelenség” a különböző intézkedéseknek köszönhető.

Belföldre. külföldre

A Szegedi Paprikafeldolgozó Vállalatnál a szegedi tájkörzet, illetve Csongrád és Békés megye egy részének fűszerpaprika-termését dolgozzák fel. A különböző paprikaszállományokból, különleges, csípősségmentes csemege, csípős csemege, édesnemes, féledes, róza és erős étkezési piros paprikát készítenek. A hazai igények teljes kielégítése mellett a híres szegedi piros paprikát a világ sok országába szállítják.

